

УДК 378.04:61

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.30.320921>

Любов Гутор, м. Львів

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4685-594X>

ЕТИЧНА СКЛАДОВА ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз понятійно-категоріального апарату та структури деонтологічної підготовки майбутніх лікарів, виокремлено й розглянуто етичну складову деонтологічної підготовки. Встановлено, що етична складову деонтологічної підготовки майбутніх лікарів є фундаментальною у її системі та суттєво впливає на формування деонтологічної компетентності. Вивчення змісту етичної складової деонтологічної підготовки дало змогу дійти висновку, що ефективність етичного компоненту деонтологічної підготовки майбутніх лікарів забезпечуються гуманізацією змісту професійної освіти, належним організаційним та навчально-методичним забезпеченням дисциплін, загальнокультурним, соціально-моральним і професійним розвитком здобувачів освіти, формуванням їхньої комунікативної компетентності, загальноетичних і моральних компетенцій, а також розвитком емоційного інтелекту та м'яких навичок майбутніх лікарів.

Ключові слова: етика; деонтологія; деонтологічна підготовка; майбутній лікар; морально-етичні принципи.

Постановка проблеми. Професійна готовність фахівців галузі охорони здоров'я визначається сформованістю низки фахових компетентностей, що охоплюють розвиток фундаментальних медичних знань, професійно-клінічних умінь, комунікативних навичок і морально-етичних якостей. Сукупність фахових навичок та особистих якостей лікаря впливають на його репутацію та конкурентоздатність. Ввічливість та доброзичливість, інтелектуальність та інтелігентність лікаря, його професіоналізм і фахова компетентність, що супроводжується дотриманням етичних принципів і норм професійної поведінки мають позитивний вплив на професійне зростання лікаря, результати лікування та задоволеність пацієнтів, їхнє бажання дотримуватись рекомендацій і вчасно звертатися за допомогою.

© Л. Гутор, 2024

Фахова діяльність майбутніх лікарів на засадах етики й моралі, розвиток професіоналізму майбутніх лікарів, формування їхньої комунікативної компетентності та навичок міжособистісної взаємодії на основі морально-етичних принципів є ключовими завданнями деонтологічної підготовки лікарів під час навчання у закладі вищої освіти галузі охорони здоров'я. Цілісний процес деонтологічної підготовки лікаря, спрямованої на формування деонтологічної компетентності, забезпечуючи готовність фахівця до здійснення нормативної поведінки в галузі охорони здоров'я, потребує теоретичного обґрунтування й організаційно-методичного забезпечення. Виникає необхідність аналізу структурних елементів деонтологічної підготовки, визначення змісту етичної складової, характеристики переліку знань, умінь і морально-етичних якостей, необхідних для формування деонтологічної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти деонтологічної підготовки лікарів розглядаються в працях вітчизняних науковців (Васильєва, 2011; Gutor, 2023). Наукові розвідки засвідчують інтерес дослідників до етики й естетики вищої освіти і фахової діяльності (Ничкало, 2012), проблеми естетичного виховання молоді (Бітаєв, 2003), навчальних і мотиваційних факторів навчання дорослих (Лук'янова, Добровські та Валасік, 2023), гуманізації вищої освіти (Вовк, 2024) та розвитку емпатії у фахівців охорони здоров'я (Леухіна, 2022). Зміст етичної складової деонтологічної підготовки майбутніх лікарів відображено в урядових і нормативно-правових документах щодо підготовки лікарів (Стандарт, 2021; ОПП 222 Медицина, 2024), у пакетах навчально-методичного забезпечення освітнього процесу на вебсторінках провідних медичних університетів України, зокрема Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (ЛНМУ, 2024), Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (НМУ, 2024), Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (ТДМУ, 2024), Буковинського державного медичного університету (БДМУ, 2024).

Огляд наукової літератури з проблеми деонтологічної підготовки майбутніх лікарів указує на необхідність ґрунтовного дослідження системних і структурних складових деонтологічної

підготовки майбутніх лікарів із метою актуалізації змісту освітньо-професійної підготовки за спеціальністю 222 Медицина. Зважаючи на суспільну потребу гуманізації вищої медичної освіти, глобальні та локальні економічні тенденції, загрози руйнівного впливу тривалого воєнного стану на якість підготовки лікарів, актуальним є поглиблений структурно-компонентний аналіз деонтологічної підготовки майбутніх лікарів, зокрема її етичної складової.

Мета статті – дослідити структуру деонтологічної підготовки майбутніх лікарів і здійснити аналіз змісту її етичної складової шляхом ідентифікації освітніх стратегій і технологій, опорних знань і навичок, необхідних для формування деонтологічної компетентності.

Методи дослідження. Під час вивчення етичної складової деонтологічної підготовки майбутніх лікарів використано загальнофілософські методи наукового пізнання, а саме: аналіз актуальних і достовірних джерел інформації; моніторинг урядових освітніх порталів, вебсторінок закладів вищої освіти; вивчення нормативної документації та науково-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх лікарів; термінологічний аналіз проблеми деонтологічної підготовки; структурно-компонентний аналіз деонтологічної підготовки та аналіз змісту етичної складової.

Виклад основного матеріалу. Міжособистісна взаємодія та комунікація у галузі охорони здоров'я ґрунтуються на глибинних засадах деонтології й етики. Термін *деонтологія*, що походить від грецьких слів, що означають *обов'язок* (гр. *deon*) і *вчення* (гр. *logos*), уведений філософом-правознавцем, засновником філософської течії утилітаризму Д. Бентаном 1816 року. Філософ використав цей термін як синонім дикастичної або цензурної етики – етики, що заснована на цензурі й судженні. У сучасних інтерпретаціях деонтологія – це «розділ етики, що вивчає проблеми обов'язку, моралі і моральності» (Фармацевтична енциклопедія, 2024).

У сфері охорони здоров'я філософія моралі та моральності є предметом вивчення дисциплін «Медична деонтологія» та «Педагогічна деонтологія». Медична деонтологія визначена як наука «про юридичні, професійні та моральні аспекти, обов'язки та правила поведінки фахівця медицини, про сукупність профе-

сійних норм і обов'язків» (Фармацевтична енциклопедія, 2024). Вона функціонує як міждисциплінарна наука, що нерозривно пов'язана з моральною філософією, етикою, фундаментальними медичними, гуманітарними та клінічними дисциплінами. У свою чергу, педагогічна деонтологія регламентує нормативну поведінку освітян галузі охорони здоров'я і характеризується як «наука про професійну поведінку педагогічного працівника, про його моральний обов'язок» (Освіта.ua, 2024).

У професії лікаря деонтологія посідає дуже важливе місце. Як розділ моральної філософії та етики вона вивчає морально-етичні принципи з метою обґрунтування правил поведінки на робочому місці, які безпосередньо впливають на ефективність лікування та якість взаємин у фаховому середовищі. Деонтологічна підготовка відіграє фундаментальну роль у вивченні морально-етичних норм і правил поведінки, регулюванні обов'язків лікаря та пацієнта, дотриманні лікарської таємниці, уникненні ятрогенії та інших важливих моральних викликів, адже вона передусім орієнтована на формування теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для прийняття правильних рішень у складних професійних ситуаціях. Об'єктом деонтологічної підготовки є деонтологічна компетентність, що формується за допомогою вивчення, розуміння та дотримання морально-етичних принципів, законів і правил поведінки у морально складних ситуаціях.

Деонтологічна етика як субдисципліна деонтологічної підготовки розглядає зовнішню і внутрішню природу морального обов'язку як системи універсальних правил, релігійних законів, особистих і культурологічних цінностей. У сучасній моральній філософії деонтологія вивчає нормативні та легітимні особливості прийняття рішень, розглядаючи вибір або вчинок людини в конкретній ситуації як морально необхідний, заборонений або дозволений акт. Теоретично деонтологія визначає моральність дії чи вчинку на основі саморефлексії, критичного осмислення й оцінки.

Поняття «деонтологічна підготовка» і «деонтологічна компетентність» ґрунтуються на морально-етичних законах і правилах нормативної поведінки фахівця, що у свою чергу формуються на основі специфічних потреб професійної діяльності. У професії фахівця галузі охорони здоров'я до них відноситься вміння

будувати відповідальні взаємини в середовищах міжособистісної комунікативної взаємодії у площинах: лікар – пацієнт, лікар – лікар, лікар – керівник, лікар – медичний персонал, студент – викладач, викладач – викладач тощо.

Під час навчання в медичному університеті фахово орієнтована деонтологічна підготовка виходить далеко за межі вивчення дисципліни «Медична деонтологія». Аналіз законодавчого, нормативно-правового і науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх лікарів в українських медичних університетах засвідчує, що деонтологічна підготовка інтегрується у змісті професійної освіти (ЛНМУ, 2024; ТНМУ, 2024; ХНМУ, 2024). Її завдання враховуються у формуванні загальних і фахових компетентностей та результатів навчання за спеціальністю 222 Медицина. Деонтологічна підготовка відображена в системному підході до вивчення субдисциплін деонтології, а саме: філософія, медична деонтологія, медичне право, медичні аспекти біоетики та біобезпеки, біоетика, етичні проблеми в медицині, християнська етика та мораль, академічна доброчесність в освітньому процесі, антикорупційна політика та академічна доброчесність, основи психології, психологія спілкування, етика й естетика спілкування, комунікативні навички лікаря, англійська мова за професійним спрямуванням, українська мова за професійним спрямуванням, мовленнєва комунікація лікаря, наукове мовлення лікаря, культура мовлення та етикет медика, медицина і художня культура (ЛНМУ, 2024; ТНМУ, 2024; ХНМУ, 2024; Стандарт, 2021; ОПП 222 Медицина, 2024).

Аналіз навчально-методичного забезпечення дисциплін, орієнтованих на розвиток деонтологічної компетентності лікарів, засвідчує, що етична складова деонтологічної підготовки студентів-медиків охоплює розвиток професіоналізму, формування морально-етичних і професійних якостей, навичок міжособистісної взаємодії на засадах деонтології, використання рідної та іноземних мов з метою задоволення професійних потреб (Ковальова, Сафаргаліна-Корнілова та Герасимчук, 2014; Деонтологія в медицині, 2021; ОПП 222 Медицина, 2024; Деонтологія в медицині, 2024).

Такий комплексний підхід до деонтологічної підготовки у закладі вищої освіти галузі охорони здоров'я вказує на те, що вона реалізується як міждисциплінарний, структурований і випереджу-

вальний процес формування деонтологічної компетентності, орієнтований на цілеспрямований розвиток особистих морально-етичних якостей і чеснот, необхідних для виконання професійних обов'язків у галузі охорони здоров'я з дотриманням законів і принципів етики та врахування особливостей і завдань професійної діяльності лікаря (Gutor, Kovalska, & Sluzhynska, 2023).

Окрім цього, деонтологічна підготовка здійснюється під час вивчення низки вибіркового дисциплін, орієнтованих на оволодіння теоретичними і практичними засадами деонтології, моральної філософії, медичної етики, естетики й етики спілкування (ЛНМУ, 2024; ТНМУ, 2024; ХНМУ, 2024). Важливе значення мають комунікативні й етичні аспекти деонтологічної підготовки у змісті усіх обов'язкових дисциплін за спеціальністю 222 Медицина (ОПП, 2024).

Термінологічний та структурно-організаційний аналіз деонтологічної підготовки демонструє, що важливе місце у її системі належить загальнонауковій, фахово-орієнтованій, правовій, мовленнєвій, комунікативній та етичній складовим. Поглиблений аналіз виявив, що під час деонтологічної підготовки лікаря фундаментальною є саме етична складова (див. рис. 1).

Рис. 1. Етична складова деонтологічної підготовки майбутніх лікарів

Етична складова деонтологічної підготовки орієнтована на розвиток морально-етичних якостей, що лежать в основі професіоналізму лікарів. Професіоналізм лікарів проявляється під час комунікативної взаємодії у професійному середовищі з допомогою актів увічливості та доброзичливості, поваги та розуміння, чуйної та емпатійної комунікації, чесної та справедливої фахової поведінки. Належна фахова комунікативна взаємодія фахівців галузі охорони здоров'я визначає можливості кар'єрного зростання та задоволеності власною працею. Емпатійне спілкування та рівень сформованості моральності, зокрема емпатійності лікаря, запобігають професійному вигоранню та виникненню конфліктів, знижують шанси виникнення лікарських помилок і небажаних результатів лікування (Gutor, 2023).

Опрацьовані джерела засвідчують, що в основі деонтологічної підготовки та розвитку професіоналізму лікарів покладено гуманізацію вищої освіти (загальнокультурний, соціально-моральний і професійний розвиток), наукове та навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Гуманізм (лат. *humanus* – людський) – це міждисциплінарний термін, що використовується у філософії, освіті та мистецтві. Це філософський світогляд людинолюбства, центральною ідеєю та цінністю якого є людське життя і задоволеність життям. Гуманізм базується на принципах рівності й толерантності, справедливості, людяності та емпатії у взаєминах людей (Морозова, 2010).

Гуманізація змісту підготовки лікарів у системі вищої медичної освіти є необхідною, оскільки веде до вияву гуманізму під час майбутньої професійної діяльності лікарів і фахівців галузі охорони здоров'я і позитивно впливає на лікування й одужання пацієнтів. Віра пацієнта в успішність лікування та його довіра до лікаря і медичного персоналу разом із застосуванням сучасних ліків та устаткування мають суттєвий вплив на одужання. Некоректна поведінка або пряме порушення професійного обов'язку лікаря, беземпатійне й формальне ставлення лікаря до пацієнта негативно впливають на процес лікування. За допомогою використання належної комунікативної тактики, спеціальних психотерапевтичних методів, емпатійного ставлення, слів підба-

дьорення та заспокоєння, лікар може мобілізувати сили й бажання пацієнта для боротьби з хворобою.

Філософія гуманізму відображена в таких деонтологічних принципах: незловмисності та добродійності («не нашкодь» і «роби добро»); принципі рівності й справедливості; принципі толерантності й емпатії; принципі поваги до прав і гідності людини; пацієнтоцентризму; людиноцентризму; принципі партнерства; принципі поваги до сім'ї та близьких пацієнта; принципі чесності; принципі конфіденційності; принципі дотримання професійних обов'язків; принципі поваги до автономності пацієнта.

Відомо, що гуманістичні якості фахівця формуються в результаті взаємодії у межах різноманітних систем. Із-поміж багатьох систем взаємодії, система «людина-людина» є найбільш зрозумілою, прогностичною, динамічною й ефективною (Nychkalo, 2013). Проте розвиток і прогрес людини відбувається за допомогою її повноцінного морального функціонування в системі «людина-праця». Саме праця й моральність творять людину і людську цивілізацію (Nychkalo, 2013).

Зважаючи на еволюційний і поступальний вплив праці на особистість, компоненти педагогіки праці впроваджуються в деонтологічну підготовку майбутнього лікаря, що охоплює компетентнісний підхід до підготовки студентів-медиків, взаємозв'язок теоретичної і практичної підготовки, поєднання гуманістичного і клінічно-орієнтованого компонентів освітнього процесу, єдності навчальних, розвивальних і виховних цілей професійної освіти, дотримання морально-етичних принципів, виконання академічних і професійних обов'язків здобувачами освіти та освітянами галузі охорони здоров'я.

Варто зазначити, що разом із розвитком морально-етичних якостей, деонтологічна підготовка лікарів та освітян галузі охорони здоров'я, зокрема її етична складова, орієнтована на розвиток їхнього емоційного інтелекту. Добре розвинутий емоційний інтелект забезпечує здатність розпізнавати та розуміти власні й чужі емоції, а також ефективно ними управляти. Розвиток емоційного інтелекту є важливим компонентом освітніх програм, орієнтованих на формування м'яких навичок (англ. soft skills)

студентів-медиків, до яких належать спілкування, співпраця, розв'язання проблем, креативність, лідерство, адаптація тощо. Сформовані м'які навички та добре розвинутий емоційний інтелект проявляються ефективною роботою в команді, гнучкістю у роботі, здатністю до лідерства, співпраці та вирішення конфліктних ситуацій. Розвиток м'яких навичок та емоційного інтелекту в процесі деонтологічної підготовки лікарів відбувається шляхом розвитку професіоналізму, комунікативної, морально-етичної та деонтологічної компетентностей учасників освітнього процесу.

Ураховуючи відповідальність лікаря за життя та здоров'я пацієнтів, важливість етичних аспектів у їхній деонтологічній підготовці неможливо переоцінити. Етика й деонтологія є невід'ємними складовими професійної медичної освіти. Належна деонтологічна підготовка і розвиток морально-етичних якостей допомагає лікарям під час прийняття складних рішень і вирішення моральних дилем, сприяє ефективному й гуманному виконанню професійних обов'язків в умовах реальної практики.

Висновки. Таким чином, етична складова деонтологічної підготовки майбутніх лікарів є фундаментальною у її системі. Термінологічний та структурно-компонентний аналіз проблеми деонтологічної підготовки та аналіз її науково-методичного забезпечення під час навчання у ЗВО галузі охорони здоров'я виявив, що етична складова суттєво впливає на формування деонтологічної компетентності майбутніх лікарів. Із метою аналізу змісту етичної складової деонтологічної підготовки майбутніх лікарів ідентифіковано освітні стратегії та технології деонтологічної підготовки, визначено опорні знання та навички, необхідні для формування деонтологічної компетентності. Вивчення змісту етичної складової деонтологічної підготовки, зокрема наукових і навчально методичних матеріалів, Стандарту вищої медичної освіти, Освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина і силабусів дисциплін етичного спрямування, дало змогу дійти висновку, що ефективність етичного компонента деонтологічної підготовки майбутніх лікарів забезпечуються гуманізацією змісту професійної освіти, належним організаційним

та навчально-методичним забезпеченням дисциплін, загальнокультурним, соціально-моральним і професійним розвитком здобувачів освіти, формуванням комунікативної компетентності, загальноетичних і моральних компетенцій, розвитком емоційного інтелекту лікарів і формуванням в них м'яких навичок.

Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз загальнонаукової, фахово-орієнтованої, правової, мовленнєвої та комунікативної складових деонтологічної підготовки майбутніх лікарів.

Список використаної літератури

- Бітаєв, В. А. (2003). *Естетичне виховання і гуманізація особи*. Київ: ДАКККиМ.
- Буковинський державний медичний університет. (2024). Взято з <https://www.bsmu.edu.ua/en/general-information/about-bsmu/>
- Васильєва, М. (2011). Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого навчального закладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія*, 2 (2) 15, 14-20. Взято з <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf>
- Вовк, М. (2024). Тенденції розвитку філологічної педагогічної освіти в Україні: виклики і перспективи. *Естетика і етика педагогічної дії*, 29, 203-215. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.29.306168>
- Деонтологія в медицині: посібник для СРС*. (2021). ХНМУ. Взято з <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/29978/1/Ащеулова%20Деонтологія%20в%20медицині%20Ч.1%20№21-34155.pdf>
- Деонтологія в медицині: робоча програма*. (2024). ЛНМУ. Взято з <http://surl.li/myrtt>
- КНМУ імені О. О. Богомольця*. (2024). Взято з <https://nmuofficial.com>.
- Ковальова, О., Сафаргаліна-Корнілова, Н., & Герасимчук, Н. (2014). *Деонтологія в медицині*. Харків.
- Леухіна, А. (2022). *Людяність та емпатія в охороні здоров'я: посібник для викладачів*. Київ: Майстер книг.
- ЛНМУ імені Данила Галицького*. (2024). Взято з <https://new.meduniv.lviv.ua>
- Лук'янова, Л., Добровські, Т., & Валасік, М. (2023). Навчально-діяльнісна мотивація дорослої людини: психологічна сутність і структура. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 24 (2), 10-25.
- Ничкало, Н. (2012). Педагогічна естетика і етика в діяльності НАПН України: сьогодні і погляд у майбутнє. *Естетика і етика педагогічної дії*, 3, 7-19. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2012_3_3.
- ОПП, другий рівень, 222 Медицина*. (2024). Взято з https://drive.google.com/file/d/1PSmjIH3a_3f4Eup2R_E4xGSt8aKZyP7r/view
- Стандарт вищої освіти, другий рівень, 222 Медицина*. (2021). Наказ Міністерства освіти та науки № 1197 від 8 листопада 2021 р. Взято з <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/11/09/222-Medytsyna.mahistr.09.11.pdf>
- ТНМУ імені І. Я. Горбачевського*. (2024). Взято з <https://www.tdmu.edu.ua/en/>
- Фармацевтична енциклопедія*. (2024). Взято з <https://www.pharmencyclopedia.com.ua>
- Gutor, T., Kovalska, O., & Sluzhynska, M. (2023). *Normative and Legal Provision of Ethical and Deontological Principles in Medicine: Students' Guide*. Lviv: LNMU.

- Gutor, L. (2023). Deontological Basics of Educating of Ph. D. Students. Contemporary education of Ph. D. Students. *Exchange of Experience and Best Practices*, 53-55.
- Nychkalo, N. (2013). Relacja "człowiek-praca" jako podstawa pedagogiki jako nauki. In Zofii Szaroty, Franciszka Szloska (Eds.). *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny* (s. 289-302). Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji - PIB.

Liubov Hutor

ETHICAL COMPONENT IN DEONTOLOGICAL TRAINING OF FUTURE PHYSICIANS AT UKRAINIAN MEDICAL UNIVERSITIES

The professionalism of healthcare professionals is characterized by developed competencies involving fundamental medical knowledge, clinical and communication skills, and moral and ethical values. Patient-centered care based on fundamental ethical and moral principles positively influences treatment outcomes, adherence to medical recommendations, and professional satisfaction. Ethics and deontology play a significant role in the professional training of future physicians. Targeted deontological training includes the development of interaction and communication skills, moral and ethical qualities, awareness of legal and regulatory documents, and adherence to rules of professional behavior. The comprehensive process of deontological training aims at developing deontological competence comprising the skills of clinical reasoning, the ability to solve professional dilemmas, skills of understanding, and the proper application of moral and ethical principles in professional settings.

Some aspects of deontological training in Ukraine have been researched. However, its structure and content of separate components are not described sufficiently, which substantiates the topicality of our research. The study has revealed six structural components of deontological training, namely fundamental scientific, clinical, legal and regulatory, linguistic, communicative, and ethical ones. The profound analysis confirms that the ethical component is essential in the deontological training of future physicians. The study aims to analyze the role of the ethical element of deontological training and its influence on the development of deontological competence.

The research involved the usage of a series of analytical research methods, i.e. literature analysis, analysis of regulatory documents and academic material, analysis of basic terms and definitions related to deontological training, and structural and content analysis of the deontological training of medical students.

In professional medical education, deontological training goes far beyond medical deontology and involves the interaction of several academic disciplines. The ethical component of deontological training is comprised of the interaction of the following subjects: medical deontology, bioethics, Christian ethics and morals, academic integrity, communicative culture and etiquette of a physician, medicine and culture, ethics and esthetics of communication. The listed subjects are directed at developing professionalism by humanizing professional education and developing emotional intelligence and soft skills in medical students (communication, cooperation, leadership, time management, creativity, adaptation, etc.)

Thus, the ethical component of deontological training significantly influences the development of deontological competence. The identified educational approach of humanization of professional training contributes to the development of moral and ethical values in medical students, their awareness of professional duties and rules, facilitating their future professional adaptation and promoting the effectiveness of future interactions and communication in professional settings.

Keywords: *ethics; deontology; deontological training; medical student moral and ethical principles.*

References

- Bitaeв, V. (2003). *Estetychne vykhovannia i humanizatsiia osoby [Esthetic education and humanization]*. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].
- Bukovynskiy derzhavnyi medychnyi universytet [Bukovina State Medical University]. (2024). Retrieved from <https://www.bsmu.edu.ua/en/general-information/about-bsmu/> [in Ukrainian].

- Deontolohiia v medytsyni [Deontology in medicine]: posibnyk dlia SRS.* (2021). KhNMU. Retrieved from <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/29978/1/Ащеулова%20Деонтологія%20в%20медицині%20Ч.1%20№21-34155.pdf> [in Ukrainian].
- Deontolohiia v medytsyni [Deontology in medicine]: robocha prohrama* (2024). LNMU. Retrieved from <http://surl.li/myrtt> [in Ukrainian].
- Farmatsevychna entsyklopediia [Pharmaceutical encyclopedia].* (2024). Retrieved from <https://www.pharmencyclopedia.com.ua> [in Ukrainian].
- Gutor, T., Kovalska, O., & Sluzhynska, M. (2023). *Normative and Legal Provision of Ethical and Deontological Principles in Medicine: Students' Guide.* Lviv: LNMU.
- Gutor, L. (2023). Deontological Basics of Educating of Ph. D. Students. Contemporary education of Ph. D. Students. *Exchange of Experience and Best Practices*, 53-55.
- KNMU imeni O. O. Bohomoltsia [Bogomolets National Medical University].* (2024). Retrieved from <https://nmuofficial.com> [in Ukrainian].
- Kovaliova, O., Safarhalina-Kornilova, N., & Herasymchuc, N. (2014). *Deontolohiia v medytsyni [Deontology in medicine].* Kharkiv [in Ukrainian].
- Leuchina, A. (2022). *Liudianist ta empatiia v okhoroni zdorov'ia [Humanity and empathy in healthcare].* Kyiv: Master-knyg [in Ukrainian].
- LNMU imeni Danyla Halytskoho [Danylo Halytsky LNMU].* (2024). Retrieved from <https://new.meduniv.lviv.ua> [in Ukrainian].
- Luk'ianova, L., Dobrovski, T., Valasik, M. (2023). Navchalno-diialnisna motyvatsiia dorosloi liudyny: psykholohichna sutnist i struktura [Academic and active motivation of adult: psychological nature and stucture]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy [Education of adults: Theory, Experience, Perspective directions],* 24 (2), 10-25 [in Ukrainian].
- Nychkalo, N. (2013). Relacja "czlowiek-praca" jako podstawa pedagogiki jako nauki. In Zofii Szaroty, Franciszka Szloska (Eds.), *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny* (s. 289-302). Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji - PIB.
- Nychkalo, N. (2012). Pedahohichna estetyka i etyka v diialnosti NAPN Ukrainy: sohodennia i pohliad u maibutnie [Pedagogical esthetics and ethics in activities of naps of ukraine: current stage and prospective view]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Esthetics and Ethics of Pedagogical Action],* 3, 7-19. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2012_3_3. [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity, druhyi riven, 222 Medytsyna [Core curriculum in 222 medicine].* (2021). Nakaz Ministerstva osvity ta nauky № 1197 vid 8 lystopada 2021 r. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/11/09/222-Medytsyna.mahistr.09.11.pdf> [in Ukrainian].
- TNMU imeni I. Ya. Horbachevskoho [I. Ya. Gorbachevskiy National Medical University].* (2024). Retrieved from <https://www.tdmu.edu.ua/en/> [in Ukrainian].
- Vasylieva, M. (2011). Deontolohichniy komponent pidhotovky suchasnoho pedahoha v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu [Deontological component in contemporary teacher training at a higher education institution]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykholohiia [Journal of Alfred Nobel Dnipro University. Pedagogy and Psychology],* 2 (2) 15, 14-20. Retrieved from <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf> [in Ukrainian].
- Vovk, M. (2024). Tendentsii rozvytku filolohichnoi pedahohichnoi osvity v ukraini: vyklyky i perspektyvy [Developmental tendencies of philological pedagogical education in ukraine challenges and perspective directions]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Esthetics and ethics of pedagogical action],* 29, 203-215. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.29.306168> [in Ukrainian].

Одержано 01.11.2024 р.